

KURATORIUM OŚWIATY
W KRAKOWIE

NP.021.13.2022.PY

Kraków, 1 lutego 2023 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich
dr hab. Marcin Wiącek, prof. UW

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-900 Warszawa

dot. pisma znak: VII.7031.4.2022.AT

W odpowiedzi na pismo z dnia 25 stycznia 2023 r., znak: VII.7031.4.2022.AT, Małopolski Kurator Oświaty przedstawia niżej stanowisko w sprawie brzmienia postanowień statutów szkół, regulujących wygląd uczniów.

W roku 2022 do Kuratorium Oświaty w Krakowie wpłynęło co najmniej 10 sygnałów, dotyczących istnienia niezgodnych z przepisami prawa postanowień statutów w zakresie wyglądu uczniów. Ze względu na fakt, że sygnały te kierowane były w różnych formach i w różnych trybach, nie wszystkie zostały zewidencjonowane (anonimy, zgłoszenia telefoniczne, gdzie osoba zgłaszająca nie chciała podać metadanych do rejestracji), a te które zarejestrowano, rejestrowane były zgodnie z indywidualnie określonymi intencjami autorów, tj. jako skargi lub wnioski w rozumieniu działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm., dalej: k.p.a.) lub jako wnioski z art. 31 k.p.a. Niezależnie od trybu, w jakim sprawa była procedowana, w każdym przypadku doprowadziła do zbadania treści statutu danej szkoły pod kątem zgodności z prawem; tam gdzie było to zasadne spowodowała wydanie zaleceń (łącznie w tym zakresie wydano 7 zaleceń), a tam, gdzie zgłaszający podał dane kontaktowe, zawiadomiono go o sposobie załatwienia sprawy. Wśród zgłoszeń były pochodzące od organizacji społecznych, składane ze wskazaniem art. 114 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082 ze zm., dalej: Prawo oświatowe), jednakże wszystkie zakończyły się wydaniem postanowień o odmowie wszczęcia postępowania (art. 31 § 2 k.p.a.) – nie tyle ze względu na bezzasadność podnoszonych argumentów (niezależnie od wnioskowanego trybu wydawano zalecenia w trybie nadzoru pedagogicznego), ale z uwagi na brak możliwości zakwalifikowania podnoszonych usterek statutów jako postanowień sprzecznych z prawem.

Adres:
Kuratorium Oświaty
ul. Szlak 73,
31-153 Kraków

Kontakt:
tel: 12 448-11-10
kurator@kuratorium.krakow.pl

Strona www:
kuratorium.krakow.pl

twitter.com/kuratorium_ma

W ocenie Małopolskiego Kuratora Oświaty, brzmienie art. 114 zd. 1 Prawa oświatowego jest niefortunne i mocno ogranicza możliwość stosowania tego przepisu. Zgodnie z nim, kurator oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych - dyrektor specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1, może uchylić statut publicznego przedszkola, publicznej szkoły lub placówki albo niektóre jego postanowienia, jeżeli są sprzeczne z prawem.

Powyższe oznacza, że możliwość dotyczy uchylecia jednostki redakcyjnej, której można przypisać znaczenie jednoznacznie przeciwne do normy wynikającej z konkretnego przepisu prawa powszechnie obowiązującego. Podobny pogląd prezentowany jest w doktrynie prawa oświatowego: *kontrola treści statutu szkoły publicznej jest możliwa jedynie pod kątem jej zgodności z prawem. Oznacza to, że niedopuszczalne będzie np. kwestionowanie układu redakcyjnego czy też innych elementów statutu, które prawodawca pozostawił do względnie swobodnego uregulowania przez szkoły i ich organy prowadzące* (tak: Pilich M. (red.), Prawo oświatowe. Komentarz, wyd. III, publ. WKP 2022).

Nie jest możliwe zatem uchylene w ww. trybie postanowień statutu, które są źle zredagowane, nieprecyzyjne czy ogólnikowe; a właśnie taki charakter mają postanowienia wskazywane w wymienionych we wstępie zgłoszeniach.

Ze względu na specyfikę usterek, jakie obciążają wskazywane postanowienia statutów, tj. używanie pojęć nieostrych, które same w sobie nie naruszają prawa, ale przy złej woli stosującego mogą być nadinterpretowane i dopiero takie zachowanie może stwarzać zagrożenie dla praw ucznia, Małopolski Kurator Oświaty stosował rozwiązania przewidziane przepisami regulującymi sprawowanie nadzoru pedagogicznego. Jako przykład można wskazać wydawanie zaleceń dyrektorowi szkoły, w której stwierdzono niejednoznaczne uregulowania w statucie, obejmujących podjęcie działań w celu ich zmiany. Zasadniczo zalecenia takie były realizowane, a kwestionowane postanowienia statutów były zmieniane. Przy czym pamiętać należy, że kurator oświaty nie może wydać dyrektorowi zalecenia, aby ten zmienił postanowienie statutu. Organem szkoły właściwym do zmiany statutu jest rada pedagogiczna lub rada szkoły, a dyrektor, może jedynie inicjować ich działania.

Odnosząc się do wskazanych przez Pana Rzecznika poglądów prawnych, Małopolski Kurator Oświaty stoi na stanowisku bliższemu drugiemu z nich, tj. że art. 99 Prawa oświatowego zawiera katalog otwarty obowiązków ucznia, a pkt 1-5 tego przepisu wskazują jedynie obowiązki, które muszą znaleźć się w każdym statucie.

Nie oznacza to jednak, że szkoła może kształtować obowiązki ucznia w sposób zupełnie dowolny i nieograniczony. Szkołę ograniczają w tym zakresie cele systemu oświaty, wskazane w art. 1 Prawa oświatowego. W ocenie Małopolskiego Kuratora Oświaty obowiązki ucznia określone w statucie szkoły, winny odzwierciedlać przede wszystkim jego potrzeby edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze. Należy pamiętać, że jednym z celów systemu oświaty, jest właśnie wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny (art. 1 pkt 2 Prawa oświatowego). Wychowanie rozumie się przy tym jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży (art. 1 pkt 3 Prawa oświatowego). Ważnym dokumentem, konkretyzującym potrzeby społeczności szkolnej w zakresie wychowania, jest program wychowawczo-profilaktyczny (art. 26 Prawa oświatowego). Zawarta w nim diagnoza powinna stanowić punkt wyjścia do ewentualnego zmieniania postanowień statutu szkoły, regulujących obowiązki ucznia, a także do interpretowania już istniejących. Innym natomiast celem systemu oświaty, jest utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach (art. 1 pkt 14 Prawa oświatowego).

Przenosząc powyższe na grunt przytoczonych przez Pana Rzecznika przykładów w zakresie postanowień statutowych, Małopolski Kurator Oświaty podziela zdanie, że samoistne określenie w statucie obowiązku

ucznia „zachować schludny i estetyczny wygląd” jest ogólnikowe i niezależnie od tworzenia przestrzeni do nadużyć, może po prostu być kłopotliwe w stosowaniu, np. przy ocenianiu zachowania ucznia.

Natomiast obowiązki ucznia w zakresie wyglądu, jeżeli są doprecyzowane, a ich wprowadzenie uzasadnione określonymi celami systemu oświaty, są w pełni dopuszczalne i wręcz pożądane. Przykładowo, przytoczony przez Pana Rzecznika obowiązek – zakaz noszenia biżuterii na zajęciach z wychowania fizycznego, ma określony cel: zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom zajęć (biżuteria może być przyczyną zranień, zwłaszcza w grach zespołowych). Drugi przykład – zakaz malowania twarzy (makijażu) może być uzasadniony np. ujętymi w programie wychowawczo-profilaktycznym szkoły czynnikami ryzyka (art. 26 ust. 2 Prawa oświatowego) – np. malowanie barw zwaśnionych klubów sportowych, obraźliwych treści, przynależności do subkultur promujących zachowania będące przestępstwami.

Z tych też przyczyn Małopolski Kurator Oświaty uważa pierwszy z poglądów prawnych przytoczonych przez Pana Rzecznika za nieprawidłowy i zawierający interpretację *contra legem* – gdyby art. 99 Prawa oświatowego zawierał katalog zamknięty obowiązków, to ustawodawca nie zawarłby w jego treści zwrotu „z uwzględnieniem obowiązków w zakresie: ...”, a przepis brzmiałby następująco: „W statucie szkoły określa się obowiązki ucznia w zakresie: ...”. Obecnie obowiązujące brzmienie jednoznacznie zatem przesądza prawidłowość drugiego z powołanych przez Pana Rzecznika poglądów.

Odnosząc się natomiast do powołanej w piśmie Pana Rzecznika preambuły Prawa oświatowego wskazać należy, że jakkolwiek zawiera ona szereg wskazówek interpretacyjnych dla podmiotów stosujących przepisy ustawy, to nie rodzi skutków prawnych dla adresatów aktu normatywnego. Nie może też być nadinterpretowana w sposób prowadzący do zaprzestania wykonywania przez szkoły ich podstawowych zadań, mających umocowanie zarówno konstytucyjne, jak i ustawowe. Małopolski Kurator Oświaty wykonując swoje zadania stoi na stanowisku, że odwołanie się do treści preambuły Prawa oświatowego jest zasadne tam, gdzie wymagana jest interpretacja niejasnych przepisów prawa, natomiast nie może ona stanowić rodzaju blokady dla realizowania celów systemu oświaty.

Mając na uwadze powyższe, Małopolski Kurator Oświaty dostrzega korzyści płynące z ujawniania w szkołach nieprawidłowości przez wskazane przez Pana Rzecznika organizacje społeczne i podejmuje działania naprawcze wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione. Natomiast nie zgadza się na działania, które noszą znamiona narzucania mu jednostronnej, infantylniej i powierzchownej interpretacji prawa, a także trybu, w jakim ma działać. Rolą organu administracji publicznej jest bowiem zarówno działanie zgodnie z zasadą praworządności, jak i proporcjonalności.

z powrotem

Małopolski Kurator Oświaty
Barbara Chwałek

